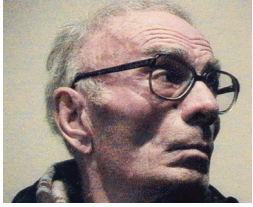

მასტანბე ჭანბეძეძე

ჩემი განკითხვები

დაიბადა ქ. თელავში 1933 წელს. აქვე დაამთავრა ვაჟთა მეორე საშუალო სკოლა ოქროს მედლით.

თბილისის უნივერსიტეტის (მექანიკა-მათემატიკის ფაკულტეტის) დამთავრების შემდეგ მუშაობდა ქ.

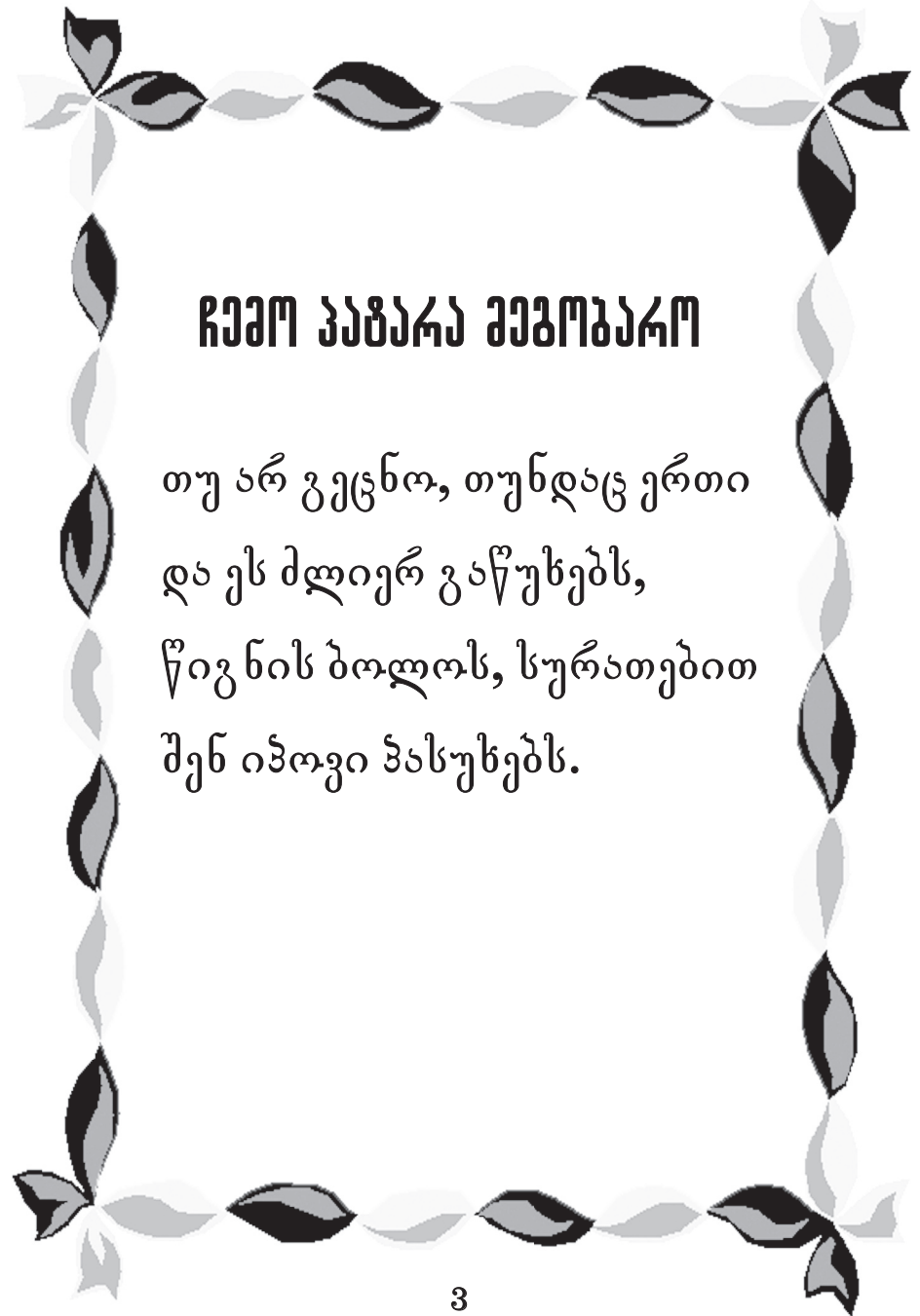
გორის სამეცნიერო-კვლევით ინსტიტუტში სხვადასხვა თანამდებობებზე ლაბორანტიდან სწავლულ მდივანამდე, ასევე რამდენიმე სამრეწველო ორგანიზაციის ხელმძღვანელად.

არის ტექნიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, გორის საპატოლო მოქალაქე, საქართველოს მწერალთა კავშირის წევრი. ავტორია ათეულობით სამეცნიერო შრომისა და გამოგონების, ასევე ოთხასამდე პუბლიცისტური წერილის.

გამოცემული აქვს წიგნები: „ბედისწერა“ (რომანი), „ლეგენდები“ (ლექსები), „გენერალი გორიდან“ (მონოგრაფია), „ბოლო ვაგონის ლექსები“, „მხიარული რითმები“, „იხარეთ“ (საბავშვო ლექსები), „ხსოვნის წიგნი“ (სამ ნაწილად), „სითხო ჩემკენ და ჩემგან“ (ლექსები), „კიბის 75 საფეხური“, „ალმასა“ (მოთხრობები, ნოველები), „აჯაფსანდალი“, „მინიატურების ალბომი“, „ტელეპათიური თავგადასავლები“, „იგავ-არაკები“, „მტევნის ნაჟური“ (ლექსები).

რედაქტორი
კორექტორები
დიზაინერი

დარეჯან ჭანკოტაძე
ანა და ირინა ჭანკოტაძეები
შალვა მურადაშვილი

ჩემო პატარა მეგობარო

თუ არ გეცნო, თუნდაც ერთი
და ეს ძლიერ გაწუხებს,
წიგნის ბოლოს, სურათებით
შენ იზოვი ზასუხებს.

ხან ლონდონს ნახავ, ხან ჰარისს,
ლილაკზე თითის დაჭერით,
გვიჩვენა ბევრი ზღაპარი,
ქურდ-ბაცაყების დამჭერიც.
არ იღლება და არ ჩივის...
მსოფლიოს შემოგატარებს,
ისტორიისთვის ინახავს
მოხუცს, ჭაბუკს და ჰატარებს.

მის გამომგონს ხალხი ლოცავს,
მაღლა ჭერზე ჰკიდია,
„შრომას“ იწეებს მაშინ, როცა
ღამეა, ან ბინდია.

თუ შეაცლი ქერქს და რბილებს,
გამოახენს წითელ კბილებს.

მეტყველებს ვეელა ენაზე,
ქვეყნად გამოდის მრავალი,
გიუვარდეს - გახდი ენამზე...
ცოდნისთვის არის წამალი.

გული დენით უხურდება,
გაცხელდება ორ თვლაში,
დიასახლისს უღირს ქებად...
საჭირთა ოჯახში.

ხან კედელზე ჰკიდია,
ხან ალბომში ისვენებს,
მცირეა თუ დიდია,
ისტორიას იხსენებს.

ჩიტო ვნახე, ფრაკი ეცვა,
იქით ეცა, აქით ეცა.

დიდი ოდნავ სწრაფად დარბის,
უფრო დინჯად - ჰატარა.
მათ იციან თხრობა ამბის
დღე-ღამე რამ გაჭყარა,
გარს უვლიან ერთ წერტილს და
მინა უდგათ საფარად.

თუ არ გაწეულე, ხმას არ გაიღებს,
დაუკვირდი და სახელს გაიგებ!

კაცს ორი ბორბლით ავორებს,
უჭირს, ვერ ღამქრავს მთა-გორებს.

თუ გაბერეს - გაგორდება,
არ უხდება ამოდ გდება.

არ სჭირდება არტახები,
თავმომწონედ ამოლტილა,
გარს უვლიან ჰატარები,
ღამეა თუ არის დილა.

მიჭქრის, ალბათ ვიღაც ელის,
უკან ტოვებს მთა-მინდვრებს
და ქუჩაზე გადასვლელი,
მას ეველა თავს არიდებს,
ხელს არ უშლის ნათელ-ბნელი,
არად აგდებს ამინდებს.

ზაფხულობით თუ ზამთრობით
არ ჰქონია მშვიდი დღე,
მისი გარჯით და წყალობით,
ბევრჯერ მოჭრეს დიდი ხე.
ეველა იცნობს ალბათ მის ხმას,
ხვინვინებს და ხრიალებს,
როცა შრომობს და არ სძინავს
სარკესავით ჰრიალებს.

დაგიწუნარებს სულის ამბოხს,
გულშიმწვდომი თქმა იცის,
მხოლოდ წმინდა სიტყვას ამბობს
დილაა, თუ დანისი,
მშვიდდები და იწმინდები...
საგალობლის ხმა ისმის.

უიმისოდ რას გაიგებ
ტანზე როგორ გაცვია,
დღედაღამე სარკებლობენ
ქალია თუ კაცია.
ეველა ზომა-ფორმის არის,
არც ლურჯი, არც ბაცია,
გაპრანჭვაში ეხმარება
ეველა ერს და ნაციას.

* * *

მზე გვინათებს მხოლოდ დღისით
(ღვთის ნაბოძი ღამწარი),
ის კი ბნელის ნათებისთვის,
სულყოველთვის მზად არის.
მთავარია გქონდეს ნება -
ჩამრთველს თითი აჭკარი,
გავინათებს წყება-წყება
სითბოა თუ ზამთარი,
და თუ კი ხარ ქების ღირსი,
იქნებ გვითხრა რა არი.

* * *

ათასი ფერის გამოდის,
სხვადასხვაგვარი მასალის,
თითების ნაზი შეხებით
შორს საუბარს რომ გვასწავლის.

* * *

საუკუნეა ათასი
იუენებს ადამიანი,
ხისაც არის და რკინისაც
და მარმარილოს ქვიანიც.
დანიშნულებით დღეს იგი,
იგივე არის, რაც მაშინ
და გვემარება უოველთვის,
სართულებამდე ასვლაში.

* * *

ხან აქვს ოთხი კოხტა ფენი,
ხან სამითაც იდგმება,
დარბაზებშიც, ოჯახებშიც,
დასვენებას გვჭირდება,
თუ სუფრასთან გსურს მოღხენა,
ის უთუოდ გჭირდება.

გაწაფხულზე თუ წაფხულში
(შემოდგომითაც არ ცდება),
ჭამს მადით, ჯერ არწახულით
ქონი ედება ას ფენად.
ბავშვებო, ვფიქრობ მიმიხვდით,
გამოსაცნობი რაც არი...
სიმსუქნე უოფნის დიდი ხნით
და სძინავს მთელი წამთარი.

არ დაგჩხაპნის, არ გიჩხვლუტავს,
არ გაგიჩენს იარებს,
წუხუნით და სწრაფი ბრუნვით
სახეს გაგიჩრიალებს.

ბოლი გასდის, აწუნებს
მოხრდილსა და ჰატარას,
ზოგს თითებით უჭირავს,
ბევრმა შირით ატარა.
არაფრის მომცემია,
უფრო ჩვევის ბრალია,
ჯანმრთელობის სისუსტე
მისი „შრომის“ ბრალია.

თითს ჩამოკრავ, აინთება
(არ ამლევენ ჰატარებს),
მომცრო ზომის ალის ქულა
ციმციმებს და ფარფატებს,
სიგარეტის მოყვარული
ჯიბით სულ თან ატარებს.

ჯერ წინ მიდის, მაღლა იწევს,
მერე უკან ბრუნდება,
აქეთ-იქით ერთ გზას გადის,
სულ წამები უნდება.
ნიავეს გტეორცნის, თმებს გიწეწავს,
ოცნებები სრულდება,
ზატარები შესცქერიან,
ცალ-ცალკედ და გუნდებად.

მას ქარვისფერი მარცვლები შვენის,
შემოდგომობით გვანარებს მუდმივ,
ჭარბად აქვს სიტკბო, ბევრი აქვს
წვენიც,
თავს დასტრიალებს ფუტკრების
გუნდი.

დილაადრიან იღვიძებს,
სიმღერას იწეებს მჭექარედ,
ფიქრობს - მსახურებს დიდ მიზნებს...
მიღს უფროსობს ახლომდებარეთ.
უუვარს ფერებით შემოსვს,
თავი უჭირავს ამაყად,
ყოველი დილის შემოსვლას,
ქვეყანას ამცნობს ხმამაღლა.

გარეცხილს, დაჭრილს, ხშირად
მეტად მჭლეს,
წამოაცვამენ რკინის ღეროზე,
ცეცხლს მიუშვერენ, მერე შეჭამენ
ხან მაგიდასთან, ხანაც მდელოზე.

ხან ზურგზე იწეობს ეურებს,
ხან კი მარაოდ გაშლის,
გაურბის მგლებს და ტურებს,
თოვლზე ნაკვალევს არ შლის.
რადგან თვითონაც უეუარს,
სხვასაც ბოსტნეულს ურჩევს,
ქერქსეც არ ამბობს უარს,
სულ აცმაცუნებს ტუჩებს.

მეიდველსაც და გამეიდველსაც,
ის სიზუსტეს ანიშნებს,
ყოველ წონას ნათლად ხედავს,
ფასსაც გიანგარიშებს.

ჩაწნულია თითქოს თმაში,
მოჩანს ფერად ზარებად,
ვარცხნილობას ინარჩუნებს
არ გჭირდება წვალება.
აღამაზებს, აკეკლუცებს,
მორჩილსა და თავნებას,
შავგვრემანი არის ბავშვი
თუა ცისფერთვალება.

ჭევიტინებს და დაკუნტრუშებს,
როდი ეძებს ადგილს სუფთას,
შეწვავენ და შებრაწავენ...
აღამაზებს ქართულ სუფრას.

* * *

დაატარებს ზურგით ორ მთას,
ზოგჯერ ერთიც უხდება,
სიცხის გამო რძილი მოთქვამს,
მანძილს გადის უთქმელად.
უდაბნოში არ არსებობს
მისთვის შორი სამიჯნე,
იცოხნება, იდობება,
ზანტად ადგამს ნაბიჯებს.

* * *

ტარიც აქვს და მძიმე თავიც,
სახელს მისვდეს, ეგება...
იუენებენ ხელის ძალით
ლურსმნის ჩასაჭედებლად.

* * *

ამ ბოლო დროს ბევრი გახსნეს,
გამოცოცხლდა ქვეყანა,
გადახედავ, გაოცდები,
თითქოს ხედავ ჭრელ უანას.
გწამს, ვიღაცამ ჯადოსნური
ჯოხის ერთი დაქნევით,
პროდუქციით უველა კუთხის
გადახენტა დასლები.
რადაც მინის იქით მოჩანს,
სხვა კი გხიბლავს თაროდან,
ბევრსაც ისეთ რამეს ნახავ,
ადრე რომ არ კმაროდა.
იმდენი რამ ალაგია,
ვერ გაწვდები თვალებით,
შრომობენ და ფუსფუსებენ
ძირითადად ქალები.

საოცარი „თითები“ აქვს
ზოგი თეთრი, ზოგიც შავი,
თვითეულ „თითს“ ერთი ხმა აქვს,
ერთი ბგერით, კილოკავით.
ვერ ააწეობ შენ სასურველს,
შრომით გაგძვრეს თუნდაც ტყავი,
რადგან სხვა „თითს“ თუ შეეხე,
აჩხაფლდება როგორც უვავი.

მას ურტყამენ ძაღლა-დაბლა,
ღონე-ძალით,
ხან ორივე, ხანაც ცალი ხელით,
მოცუკვავე, მსმენელი, თუ მომღერალი
მისი რიტმის ხმოვანებას ელის.

ვის წაკითხვაში ეხმარება,
ვის შორსხედვაში,
არ სვამს, არა ჭამს, არა სძინავს
არის თავისთვის,
ვეელას ხელს უწეობს -
მდიდარს, ღარიბს,
მუნწს თუ ხელგაშლილს,
ყოფას ამშვენებს, თუ კი არის
კარგი ხარისხის,
ღამაზ ჩარჩოში მოქცეული
გიცავს მზისაგან
და ამის გამო ფერსაც იცვლის
აპრილ-მაისში.

* * *

თავგანწირვით გამსახურებს,
არ თხოულობს სურდას,
თუ ექიმმა გირჩია,
სვა და ელაზო უნდა.
მრგვალიც არის, ჰატარაც,
უვითელიც და თეთრიც,
ჯანმრთელობის საფარად
ზოგჯერ გვეოფნის ერთიც.

* * *

მართკუთხედი ფორმისაა,
თიხისაგან მზადდება,
მშენებარე სახლში მისგან
ხდება სართულთ მატება,
დიდოსტატი სუროს ხელით
ფასადიც იხატება.

* * *

შავ-თეთრიც არის, ფერადიც,
ამშვენებს კედლებს, ალბომსაც,
გვერდს ვერ აუვლის ვერავინ,
ქვეყნად მოსულა რა დროსაც.
შეხედავ, გაგახსენდება,
წარსული ჟამი წუთებით.
ნამი იბრწინებს ცრემლებად,
ხან ხარობ, ხანაც წუხდება.

* * *

თაფლითა და ნიგოზით,
არცთუ მნელად კეთდება,
საახალწლოდ თეფშებზე
დააწობენ ფენებად,
დიდ-ჰატარა მიირთმევეს,
არ სჭირდებათ ფერება.

მოგვაცანებს დიდ სასახლეს,
ზღვის ტალღებში მხნედ არის,
მიგანიშნებ იმის სახელს
სიფრთხილით და შეპარვით:
კიხოც აქვს და კოხტა ქიმიც,
უამრავი ოთახიც,
არა სტოვებს წყალზე ბილიკს,
მიგუგუნებს ომანით.

თავს იწონებს შვიდი ფერით,
ცაზე გადაჭიმულა,
ბევრი ტკბება მისი ცქერით -
გოგონა თუ ბიჭუნა.

მრგვალიც არის, ოვალურიც,
მოწითალო გული აქვს,
ტანზე მწვანეოლებიანს
იცნობ - არცთუ რთულია.
შიგნით შავი კბილები აქვს
ჩაწეობილი რიგებად...
ხრამუნი და ტკბილი გემო
ახსოვს - ვინც კი იგემა.

დიდი ფოთლით იცნობს უველა,
ჯანმრთელობის მტერია,
ჯერ აშრობენ, მერე ჭრიან
არ ხმარობენ ტენიანს,
ხან ქაღალდში ახვევენ და
ხან ჩიბუხში ტენიან.

საოცარი ფრინველია,
ათას ფერით ნაქარგი,
ზოგჯერ მშვიდი, ზოგჯერ ანცი,
ხან ცუდი და ხან კარგი.
ხშირად ჭკუით გაგაოცებს,
ხანდახან კი შტერია,
სხვის ნათქვამებს იმეორებს,
ყელი მოუღერია.

არც ბაზარში, არც მარკეტში,
არვინ მოგცემს არაფერს,
თუ ჯიბეში, ან ჩანთაში,
მას ბლომად არ ატარებ,
ჩვეულებრივ ის აქვთ მშობლებს,
ნაკლებად კი - ჰატარებს.

საქათმისთვის უძველეს გული,
მაგრამ იქ არ ელიან.
რა ქნას, უყვარს ქათმის ხორცი,
(შიმშილობა მნელია).
ზირში ნერწყვი მოემალა,
ჩანდა ბედის ამარა.
უცებ რაღაც შეამჩნია -
მოსდგომოდა ფანჯარას.
მაღლის ღრენის ხმა მოესმა,
ტანში გასცრა საცოდავს,
მიაშურა ეკალ-ღობეს,
რომ იცავდა სანდროს სახლს.
საქმეს ცუდი სუნი უდის,
ნატრობს, მაგრამ ფრთებს ვერ შლის,
თვითონ გამგრა, მაგრამ კუდი
შერჩა მაღლის ეშვებში.

* * *

მოხარშულიც და შემწვარიც,
მერწმუნეთ - გემრიელია,
გარს არტყავს მწვანე ზეწარი,
თმები კი ოქროს ფერი აქვს.
ხელი შეუწყო ბუნებას,
თეთრი მარცვლებით აწეობას,
საჭმელად იწვევს ცდუნებას,
ფქვილს გვამლევს მჭადის
საცხობად.

* * *

გემრიელია, არა აქვს ქაფი,
მას უველა იცნობს ნიგუზით და
მაფით.

* * *

სრულად ენდობა ამოღტილ
საურდენს,
მკერდში იხუტებს მილიონ მარცვალს,
მიწიდან იღებს ტენსა და საკვებს,
ეკვლუცება მზით გამთბარ
ცარგვალს.
გამრჯე გლესები მის დიდ ამაგ ზე
საუბრობენ და უქებენ ბრტყელ თავს...
მზე როგორ დადის ცის კაბადონზე
უველაზე კარგად, ალბათ, ის ხედავს,
რადგან ადრიან, სისხამ დილიდან,
კისრის ტრიალით მის კვალს
მიჭეუება
და ამ მცენარეს უძველეს ხნიდან
უკავშირებენ ზეთის მიღებას.

ეურძნის ნაწურს, კაკლის ნაყოფს
(სულ უმოკლეს ვადაში),
ააწუბენ, გაავლებენ
მოყავისფრო ფაფაში.
მერე მზეზე გამოფენენ
ტკბება სხივთა გამაში,
უძველესი ჩვევა-წესით
მიირთმევენ სამთარში.

ოცი კაცი ჯანიანი
მწვანე მოლზე დარბის,
ვინ წააგებს, ვინ მოიგებს
სულ აქვთ ამის დარდი.
ორი კიდევ ცოტას დარბის,
თავის მომენტს ელის,
ცდილობს ხელით დაიჭიროს
მშრალია თუ სველი.

მწვანე მოლზე ოცდარობი
ჯანიანი კაცი,
გაშმაგებით დარბის, დანტის,
არ ელევათ ქანცი.
გაბერილ ნივთს აგორებენ,
ფეხს ურტყამენ, თავსაც,
არაფრად არ მიაჩნიათ,
სიცხეა თუ თავსხმა.

კაცის გონებამ საოცრება
რალა ინატროს...
მასზე მრავალი ლექსი წერეს,
ითქვა ასობით,
რომ დაგამშვიდოს, გაოცნებოს,
გზა დაგილოცოს -
მზეს ენაცვლება ფერმკრთალ ცაზე,
ის ღამიღამობით.

უფრთხილდება ეველა საკვებს,
არ გვაწუხებს დიდი ხმით,
თუ რა არის, რას აკეთებს,
ვფიქრობ, ჯერ ვერ მიმიხვდით.
არ ადებენ კარზე საკეტს,
არ თვლებს ღამით, იღვწის დღით,
თოშავს, უინავს და ინახავს
საჭმელ-სასმელს დიდი ხნით.

ბევრნაირი ფორმისაა
და სხვადასხვა ფერების,
წყალს მუცელში დაიგროვებს,
იწვის ცეცხლის ენებით.
თავის საქმეს რომ მორჩება,
ცეკვას იწეებს ნაუარდით,
თავს გვანხენებს ზოგი სტვენით,
ზოგიც ორთქლის ნაკადით.

ოთხფეხაა, დამუნძულებს,
არ აკლია გონი,
თუ საჯიშედ შეარჩიეს
მკელსაც ჯობნის ღონით.
პატრონს ხშირად გზაში ხვდება,
არ ვნებს სტუმრად დამსწრეს,
ბევრჯერ კაცზე უფრო მეტად,
ერთგულებას გასწევს.

ზურგზე ჩანთა ჰკიდიათ,
ხელთ უპერიათ წერაქვი,
მწვერვალისკენ მიდიან,
ვერ შეუშლის ვერავინ.
ზევით-ზევით იწევენ,
ფრთხილად დგამენ ნაბიჯებს,
არც უინვის და არც ქარის
შიში არ აქვთ ამ ბიჭებს.

ფრინველია, მაგრამ ფრენა
არასდროს შეუძლია,
თეთრი მკერდით, მუქი ტანით
არც ისეთი უძლია.
ძირითადად წყალში ცხოვრობს,
იქ თევზივით უტყვია,
მიწაზე კი დაბაჯბაჯებს,
ღმერთს მწევრად არ უქნია,
ბუდეში აქვს ორი კვერცხი,
ზოგჯერ ერთიც უგდია.

თეთრწვერება, ტკბილი კაცი
წელს გვილოცავს სახლში ხლებით,
ბავშვებისთვის საახალწლოდ
უხვად მოაქვს საჩუქრები.

შინაურად ითვლება
ცხოველების ხროვიდან,
ვეფხვს წაავს უღვაშით
ახლოდან თუ შორიდან,
ის თავების მტერია
უძველესი დროიდან.

გვხვდება მინის, ფაიფურის,
თინისა თუ ბროლის,
არის ფორმით ცილინდრული,
აქვს წამყვანი როლი.
ჩაის, ღვინოს, რძეს თუ ყავას
დიდი ნდობით გვასმევს,
თუ შიგ ცხელი არის წყალი,
არ ანდობენ ბავშვებს.

